YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

3 päivänä huhtikuuta 2008 *

Asiassa C-346/06,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberlandesgericht Celle (Saksa) on esittänyt 3.8.2006 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.8.2006, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Dirk Rüffert, Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG:n selvitysmiehenä,

vastaan

Land Niedersachsen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. Makarczyk, P. Kūris, J.-C. Bonichot ja C. Toader,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.7.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Land Niedersachsen, edustajanaan Rechtsanwalt R. Thode,

– Saksan hallitus, asiamiehenään M. Lumma,

– Belgian hallitus, asiamiehenään A. Hubert,

– Tanskan hallitus, asiamiehenään J. Bering Liisberg,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja O. Christmann,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajinaan N. Travers, BL, ja B. O'Moore, SC,

– Kyproksen hallitus, asiamiehenään E. Neofitou,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään M. Fruhmann,

– Puolan hallitus, asiamiehinään E. Ośniecka-Tamecka ja M. Szymańska, asiantuntijana A. Dzięcielak,

– Suomen hallitus, asiamiehenään E. Bygglin,

– Norjan hallitus, asiamiehinään A. Eide ja E. Sivertsen,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään E. Traversa ja C. Ladenburger,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.9.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 49 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Rüffert, joka on Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG:n (jäljempänä Objekt und Bauregie) selvitysmies, ja Land Niedersachsen (jäljempänä Ala-Saksin osavaltio) ja jossa on kysymys tämän osavaltion ja mainitun yhtiön välisen urakkasopimuksen irtisanomisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon 16.12.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/71/EY (EYVL 1997, L 18, s. 1) 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan jäsenvaltioon sijoittautuneisiin yrityksiin, jotka tarjotessaan valtioiden välillä palveluja lähettävät 3 kohdan mukaisesti työntekijöitä työhön toisen jäsenvaltion alueelle.

– –

3. Tätä direktiiviä sovelletaan, kun 1 kohdassa tarkoitetut yritykset toteuttavat jotain seuraavista valtioiden välisistä toimenpiteistä:

a) työntekijän lähettäminen työhön yrityksen lukuun ja sen johdolla jäsenvaltion alueelle kyseisen yrityksen ja asianomaisessa jäsenvaltiossa toimivan palvelujen

vastaanottajan välillä tehdyn sopimuksen nojalla, jos lähettävän yrityksen ja työntekijän välillä on työsuhde työntekijän lähetettynä olon ajan

– –”

4 Direktiivin 96/71 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Työehdot ja -olot”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että työsuhteeseen sovellettavasta lainsäädännöstä riippumatta 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut yritykset takaavat jäsenvaltion alueelle työhön lähetetylle työntekijälle jäljempänä tarkoitettujen seikkojen osalta työehdot ja -olot, jotka siinä jäsenvaltiossa, jossa työ suoritetaan, vahvistetaan:

– laein, asetuksin tai hallinnollisin määräyksin,

ja/tai

– 8 kohdassa tarkoitetulla tavalla yleisesti sovellettaviksi julistetuin työehtosopimuksin tai välitystuomioin siltä osin kuin ne koskevat jotain liitteessä tarkoitettua toimintaa:

– –

c) vähimmäispalkat, myös ylityökorvaukset; tätä alakohtaa ei sovelleta täydentäviin työeläkejärjestelmiin

– –

Tässä direktiivissä ensimmäisen alakohdan c alakohdassa tarkoitettujen vähimmäispalkkojen käsite määritellään sen jäsenvaltion lainsäädännössä ja/tai kansallisen käytännön mukaan, jonne työntekijä on lähetetty työhön.

– –

7. Mitä 1 ja 6 kohdassa säädetään, ei estä työntekijöille suotuisampien työehtojen soveltamista.

– –

8. Yleisesti sovellettaviksi julistetuilla työehtosopimuksilla tai välitystuomioilla tarkoitetaan työehtosopimuksia tai välitystuomioita, joita kaikkien asianomaista toimialaa tai elinkeinoa edustavien tai kaikkien kyseisten työehtosopimusten tai tuomioiden alueelliseen soveltamisalaan kuuluvien yritysten on noudatettava.

Jos ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua työehtosopimusten tai välitystuomioiden yleissitovaksi julistamista koskevaa järjestelmää ei ole, jäsenvaltiot voivat käyttää perustana:

– työehtosopimuksia tai välitystuomioita, joilla on yleinen vaikutus kaikkiin asianomaista toimialaa tai elinkeinoa edustaviin ja kyseisten työehtosopimusten tai tuomioiden maantieteelliseen soveltamisalaan kuuluviin samanlaisiin yrityksiin nähden

ja/tai

– työehtosopimuksia, jotka työmarkkinaosapuolten kansallisella tasolla edustavimmat järjestöt ovat tehneet ja joita sovelletaan kaikkialla jäsenvaltion alueella,

jos niiden soveltaminen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin yrityksiin tämän artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa mainittujen asioiden osalta takaa näiden yritysten ja muiden tässä alakohdassa tarkoitettujen ja samanlaisessa asemassa olevien yritysten yhdenvertaisen kohtelun.

– –”

Kansallinen säännöstö

5 Ala-Saksin osavaltion julkisten hankintasopimusten tekomenettelyä koskeva laki (Niedersächsisches Landesvergabegesetz, jäljempänä osavaltion laki) sisältää sääntöjä, jotka koskevat sellaisia julkisia hankintasopimuksia, joiden arvo on vähintään 10 000 euroa. Lain perusteluissa todetaan seuraavaa:

”Tällä lailla pyritään estämään kilpailun vääristymät, joita syntyy rakennusalalla ja julkisen henkilölähiliikenteen alalla halpatyövoiman käytöstä, ja keventämään sosiaaliturvajärjestelmälle aiheutuvia rasitteita. Laissa säädetään tämän vuoksi siitä, että hankintaviranomaiset saavat tehdä sopimuksia rakennusurakoista ja julkisen henkilölähiliikenteen hoitamisesta ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka maksavat palvelun suorittamispaikassa voimassa olevissa työehtosopimuksissa sovittua palkkaa.

_ –”

6 Osavaltion lain 3 §:n 1 momentissa, jonka otsikko on ”Työehtosopimusten noudattamista koskeva ilmoitus”, säädetään seuraavaa:

”Rakennusurakoita koskevia sopimuksia voidaan tehdä ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka tarjousta tehdessään sitoutuvat kirjallisesti maksamaan työntekijöilleen palvelujen suorittamisesta vähintään palvelujen suorittamispaikassa voimassa olevan työehtosopimuksen mukaisen palkan työehtosopimuksessa sovittuna ajankohtana. Edellä ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuja rakennusurakoita ovat varsinaisen rakennusalan ja siihen liittyvien alojen palvelut. Ensimmäistä virkettä sovelletaan

myös tehtäessä liikennepalveluja koskevia sopimuksia julkisen henkilölähiliikenteen osalta.”

7 Lain 4 §:n 1 momentissa, jonka otsikko on ”Aliurakoitsijan osuus”, säädetään seuraavaa:

”Valittu tarjoaja saa siirtää palvelut, joita hänen yrityksensä tarjoaa, aliurakoitsijoiden suoritettaviksi ainoastaan siinä tapauksessa, että hankintaviranomainen on siihen asianomaisessa yksittäistapauksessa kirjallisesti suostunut. Tarjoaja on velvollinen ilmoittamaan jo tarjousta tehdessään, mitkä palvelut on tarkoitus siirtää edelleen aliurakoitsijoiden suoritettaviksi. Siltä osin kuin palveluja annetaan aliurakoitsijan suoritettaviksi, valitun tarjoajan on sitouduttava myös siihen, että se velvoittaa aliurakoitsijat noudattamaan valittua tarjoajaa koskevia 3 §:n, 4 §:n ja 7 §:n 2 momentin mukaisia velvoitteita, ja valvottava sitä, että aliurakoitsijat noudattavat näitä velvoitteita.”

8 Lain 6 §:ssä, jonka otsikko on ”Selvitykset”, säädetään seuraavaa:

”1. Tarjous jätetään arvioinnin ulkopuolelle, mikäli tarjoaja ei esitä seuraavia asiakirjoja:

– –

3. Edellä 3 §:ssä tarkoitettu työehtosopimusten noudattamista koskeva ilmoitus.

– –

2. Mikäli osa sopimuksesta siirretään aliurakoitsijan hoidettavaksi, sopimusta tehtäessä on esitettävä 1 momentissa tarkoitetut selvitykset myös aliurakoitsijan osalta.”

9 Osavaltion lain 8 §:ssä, jonka otsikko on ”Seuraamukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Hankintaviranomaisten on 3 §:n, 4 §:n ja 7 §:n 2 momentin mukaisten velvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi sovittava valitun tarjoajan kanssa sopimussakosta, jonka suuruus on jokaisen tuottamuksellisen rikkomisen osalta 1 prosentti ja useamman rikkomisen osalta enintään 10 prosenttia sopimuksen arvosta. Valitun tarjoajan on lisäksi sitouduttava ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun sopimussakon maksamiseen myös siinä tapauksessa, että rikkomiseen syyllistyy sen käyttämä aliurakoitsija tai jokin tämän käyttämistä aliurakoitsijoista, lukuun ottamatta sitä tapausta, että valittu tarjoaja ei tiennyt eikä sen olisi pitänytkään tietää rikkomisesta. Mikäli toteutunut sopimussakko on suhteettoman korkea, hankintaviranomainen voi alentaa sitä valitun tarjoajan pyynnöstä kohtuulliseen määrään.

2. Hankintaviranomaiset sopivat valitun tarjoajan kanssa siitä, että mikäli valittu tarjoaja tai sen aliurakoitsijat eivät täytä 3 §:ssä mainittuja vaatimuksia tai 4 §:n ja 7 §:n 2 momentin mukaisia velvoitteita rikotaan törkeästä huolimattomuudesta tai useaan kertaan, hankintaviranomainen saa irtisanoa sopimuksen ilman irtisanomisaikaa.

3. Mikäli yritys on todistettavasti rikkonut tätä lakia vähintään törkeästä huolimattomuudesta tai useaan kertaan, hankintaviranomainen voi sulkea sen toimivaltaansa kuuluvien julkisia hankintoja koskevien sopimuksentekomenettelyjen ulkopuolelle enintään yhdeksi vuodeksi.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisupyyntö

10 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Ala-Saksin osavaltio teki syksyllä 2003 Objekt un Bauregien kanssa julkisen tarjouskilpailun jälkeen sopimuksen runkorakennustöistä Göttingen-Rosdorfin vankilan rakennustyömaalla. Sopimuksen arvo oli 8 493 331 euroa ilman arvonlisäveroa. Sopimukseen sisältyi sitoutuminen työehtosopimuksen määräysten noudattamiseen ja erityisemmin sitoutuminen maksamaan urakassa työskenteleville työntekijöille vähintään palvelun suorituspaikalla voimassa olevan työehtosopimuksen mukaista palkkaa edustavien työehtosopimusten luettelon 1 kohdassa ”Rakennusammatit” mainitun työehtosopimuksen (jäljempänä rakennusammatteja koskeva työehtosopimus) mukaisesti.

11 Objekt und Bauregie käytti Puolaan sijoittautunutta yritystä aliurakoitsijana. Kesällä 2004 heräsi epäilyksiä siitä, että tämän yrityksen palveluksessa työskentelisi rakennushankkeessa työntekijöitä rakennusammatteja koskevaa työehtosopimusta heikommin ehdoin. Selvitysten alkamisen jälkeen sekä Objekt und Bauregie että Ala-Saksin osavaltio irtisanoivat keskinäisen urakkasopimuksensa. Ala-Saksin osavaltio perusti irtisanomisensa muun muassa siihen, että Objekt und Bauregie oli laiminlyönyt sovitun työehtosopimuksen noudattamisvelvoitteen. Puolaan sijoittautuneen yrityksen päävastuuhenkilölle annettiin rangaistusmääräys, jonka mukaan rakennustyömaalla työskennelleille 53 työntekijälle oli maksettu ainoastaan 46,57 prosenttia säädetystä vähimmäispalkasta.

12 Asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt Landgericht Hannover katsoi, että Objekt und Bauregien urakkasaatava on maksettu kokonaisuudessaan sen jälkeen, kun siitä on kuitattu Ala-Saksin osavaltiolle kuuluva 84 934,31 euron (1 prosentti sopimuksen arvosta) suuruinen sopimussakkovaade. Se hylkäsi yhtiön kanteen muilta osin.

13 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin, joka käsitteli asiaa muutoksenhakutuomioistuimena, katsoi, että asian ratkaisu riippuu siitä, onko sen jätettävä soveltamatta osavaltion lakia ja erityisesti sen 8 §:n 1 momenttia sen vuoksi, ettei laki ole yhteensopiva EY 49 artiklan mukaisen palvelujen tarjoamisen vapauden kanssa.

14 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että työehtosopimusten noudattamista koskeva sitoumus, joka toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneiden rakennusalan yritysten on annettava, velvoittaa nämä yritykset sopeuttamaan työntekijöilleen maksamansa palkat Saksassa sijaitsevan palvelun suorittamispaikan voimassa olevaan, yleensä korkeampaan palkkatasoon. Näin ne menettävät alhaisempiin palkkamenoihin perustuvan kilpailuedun. Työehtosopimusten noudattamista koskeva velvoite on näin ollen rajoitus muista jäsenvaltioista kuin Saksan liittotasavallasta tuleville luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille.

15 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin epäilee lisäksi, voidaanko sitoumusta noudattaa työehtosopimuksia perustella yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä. Erityisesti tällainen sitoumus ylittää sen, mikä on tarpeen työntekijöiden suojelemiseksi. Työntekijöiden suojelemisen kannalta keskeisenä on pidettävä vähimmäispalkkastandardia, sellaisena kuin sitä on sovellettava Saksan liittotasavallan alueella työntekijöiden lähettämisestä 26.2.1996 annetun lain (Arbeitnehmer-Entsendegesetz) (BGBl. 1996 I, s. 227; jäljempänä AEntG) perusteella. Työehtosopimuksen noudattamista koskevalla velvoitteella ulkomaisia työntekijöitä ei tosiasiallisesti kohdella yhdenvertaisesti verrattuna saksalaisiin työntekijöihin vaan estetään muusta jäsenvaltiosta kuin Saksan liittotasavallasta tulleiden työntekijöiden työskentely viimeksi mainitun alueella, koska heidän työnantajansa ei voi hyödyntää kustannusetuaan kilpailussa.

16 Koska Oberlandesgericht Celle katsoi, että sen käsiteltävänä olevan asian ratkaiseminen edellyttää EY 49 artiklan tulkintaa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko kyseessä EY:n perustamissopimuksessa vahvistetun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitus, joka ei ole perusteltu, jos laissa edellytetään, että hankintaviranomainen tekee sopimuksia rakennusalan palvelujen suorittamisesta ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka tarjousta tehdessään sitoutuvat kirjallisesti maksamaan työntekijöilleen näiden palvelujen suorittamisesta vähintään palvelujen suorituspaikassa voimassa olevassa työehtosopimuksessa määrätyn palkan?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

17 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa kysymyksellään selvittää, onko EY 49 artikla pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa tilanteessa esteenä sellaiselle jäsenvaltion viranomaisen antamalle lainsäädäntötoimenpiteelle, jonka mukaan hankintaviranomainen voi tehdä sopimuksia rakennusalan palvelujen suorittamisesta ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka tarjousta tehdessään sitoutuvat kirjallisesti maksamaan työntekijöilleen näiden suorituksista vähintään palvelujen suorituspaikassa voimassa olevassa työehtosopimuksessa määrätyn palkan.

18 Kuten useat yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksia esittäneistä hallituksista ja Euroopan yhteisöjen komissio ovat todenneet, ennakkoratkaisukysymystä tarkasteltaessa on otettava huomioon direktiivin 96/71 säännökset, jotta kansalliselle tuomioistuimelle voidaan antaa hyödyllinen vastaus (ks. vastaavasti asia C-60/03, Wolff &

Müller, tuomio 12.10.2004, Kok. 2004, s. I-9553, 27 kohta ja asia C-275/06, Promusicae, tuomio 29.1.2008, Kok. 2008, s. I-271, 42 kohta).

19 Kuten kyseisen direktiivin 1 artiklan 3 kohdan a alakohdasta ilmenee, direktiiviä sovelletaan erityisesti tilanteessa, jossa jäsenvaltioon sijoittautunut yritys, joka tarjotessaan valtioiden välillä palveluja lähettää työntekijöitä omaan lukuunsa ja omalla johdollaan toisen jäsenvaltion alueelle kyseisen yrityksen ja asianomaisessa jäsenvaltiossa toimivan palvelujen vastaanottajan välillä tehdyn sopimuksen nojalla, jos lähettävän yrityksen ja työntekijän välillä on työsuhde työntekijän lähetettynä olon ajan. Pääasiassa on kysymys juuri tällaisesta tilanteesta.

20 Lisäksi kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa, pelkästään siitä, että osavaltion lain kaltaisen jäsenvaltion lain tavoitteena ei ole säädellä työntekijöiden lähettämistä, ei voi seurata, että pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen tilanne ei kuulu direktiivin 96/71 soveltamisalaan.

21 Direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan mukaan valtioiden välisen rakennusalan palvelusuorituksen yhteydessä jäsenvaltion alueelle työhön lähetetylle työntekijälle on taattava työehdot ja -olot tämän säännöksen a–g alakohdassa tarkoitettujen seikkojen osalta, joihin c alakohdan mukaan kuuluvat vähimmäispalkat. Nämä työehdot ja -olot vahvistetaan laein, asetuksin tai hallinnollisin määräyksin ja/tai yleisesti sovellettaviksi julistetuin työehtosopimuksin tai välitystuomioin. Saman artiklan 8 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan tässä säännöksessä tarkoitettuja työehtosopimuksia ja välitystuomioita ovat ne, joita kaikkien asianomaista toimialaa tai elinkeinoa edustavien ja niiden alueelliseen soveltamisalaan kuuluvien yritysten on noudatettava.

22 Direktiivin 96/71 3 artiklan 8 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että jos ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua työehtosopimusten tai välitystuomioiden yleissitovaksi julistamista koskevaa järjestelmää ei ole, jäsenvaltiot voivat käyttää perustana työehtosopimuksia tai välitystuomioita, joilla on yleinen vaikutus kaikkiin asianomaista toimialaa edustaviin samanlaisiin yrityksiin nähden, tai työehtosopimuksia, jotka työmarkkinaosapuolten kansallisella tasolla edustavimmat järjestöt ovat tehneet ja joita sovelletaan kaikkialla jäsenvaltion alueella.

23 On tutkittava, onko palkka, josta säädetään pääasiassa kysymyksessä olevassa toimenpiteessä, joka on Ala-Saksin osavaltion julkisia hankintoja koskevan lain säännös ja jonka tarkoitus on tehdä kysymyksessä olevan palkan suuruudesta määräävä työehtosopimus sitovaksi muun muassa Objekt und Bauregien aliurakoitsijan kaltaiseen yrityksen nähden, vahvistettu jonkin tämän tuomion 21 ja 22 kohdassa mainitun menettelytavan mukaisesti.

24 Ensinnäkin osavaltion lain kaltaista lakia, jossa itsessään ei vahvisteta vähimmäispalkkaa, ei voida pitää direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettuna lakina, jossa vahvistetaan saman luetelmakohdan c alakohdassa tarkoitettu vähimmäispalkka.

25 Toiseksi siltä osin kuin on kysymys siitä, onko pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen työehtosopimus direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toisessa luetelmakohdassa, kun se luetaan yhdessä saman artiklan 8 kohdan ensimmäisen alakohdan kanssa, tarkoitettu yleisesti sovellettavaksi julistettu työehtosopimus, yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että AEntG:ssä, jolla direktiivi 96/71 on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ulotetaan Saksassa yleisesti sovellettaviksi julistettujen työehtosopimusten vähimmäispalkkaa koskevat määräykset koskemaan myös muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneita työnantajia, jotka lähettävät työntekijöitään Saksaan.

26 Ala-Saksin osavaltio on vahvistanut yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa, että rakennusammatteja koskeva työehtosopimus ei ole AEntG:ssä tarkoitettu yleisesti sovellettavaksi julistettu työehtosopimus. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitettuun asiakirja-aineistoon ei myöskään sisälly mitään, minkä perusteella voitaisiin päätellä, että tätä työehtosopimusta voitaisiin kuitenkin pitää direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toisessa luetelmakohdassa, kun se luetaan yhdessä saman artiklan 8 kohdan ensimmäisen alakohdan kanssa, tarkoitetuin tavoin yleisesti sovellettavana.

27 Kolmanneksi jo direktiivin 96/71 3 artiklan 8 kohdan toisen alakohdan sanamuodosta ilmenee, että sitä sovelletaan vain, jos työehtosopimusten yleissitovaksi julistamista koskevaa järjestelmää ei ole, ja tilanne ei ole tällainen Saksan liittotasavallassa.

28 Pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaista työehtosopimusta ei missään tapauksessa voida kuitenkaan pitää kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna työehtosopimuksena eikä etenkään saman säännöksen ensimmäisessä luetelmakohdassa mainittuna työehtosopimuksena, jolla on ”yleinen vaikutus kaikkiin asianomaista toimialaa tai elinkeinoa edustaviin ja [sen] maantieteelliseen soveltamisalaan kuuluviin samanlaisiin yrityksiin nähden”.

29 Pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa kontekstissa pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen työehtosopimus koskee vain sitä rakennusalan sektoria, joka kuuluu sen alueelliseen soveltamisalaan, koska yhtäältä lakia, joka antaa sille tällaisen vaikutuksen, sovelletaan vain julkisiin hankintoihin mutta ei yksityisiin hankintoihin ja koska toisaalta kyseistä työehtosopimusta ei ole julistettu yleisesti sovellettavaksi.

30 Edellä esitetystä seuraa, että pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa toimenpiteessä ei vahvisteta palkkaa direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisessä ja toisessa luetelmakohdassa ja 8 kohdan toisessa alakohdassa säädettyjen menettelytapojen mukaisesti.

31 Näin ollen tällaista palkkaa ei voida pitää kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa tarkoitettuna vähimmäispalkkana, jota jäsenvaltioilla on sen nojalla oikeus edellyttää toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneilta yrityksiltä valtioiden välisten palvelusuoritusten yhteydessä (ks. vastaavasti asia C-341/05, Laval un Partneri, tuomio 18.12.2007, Kok. 2007, s. I-11767, 70 ja 71 kohta).

32 Tällaista palkkaa ei myöskään voida pitää direktiivin 96/71 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuna työntekijöille suotuisampana työehtona.

33 Kyseistä säännöstä ei etenkään voida tulkita siten, että vastaanottavalla jäsenvaltiolla on sen mukaan mahdollisuus edellyttää vähimmäissuojaa koskevia pakottavia sääntöjä tiukempien työehtojen ja -olojen noudattamista, jotta sen alueella saadaan tarjota palveluja. Direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a–g alakohdassa tarkoitettujen seikkojen osalta kyseisessä direktiivissä näet säädetään nimenomaisesti siitä suojan asteesta, jonka noudattamista vastaanottavalla jäsenvaltiolla on oikeus edellyttää toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneilta yrityksiltä niiden sen alueelle työhön lähettämien työntekijöiden hyväksi. Lisäksi tällaisen tulkinnan johdosta mainittu direktiivi menettäisi tehokkaan vaikutuksensa (em. asia Laval un Partneri, tuomion 80 kohta).

34 Jollei toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneilla yrityksillä olevasta oikeudesta liittyä vapaaehtoisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa, etenkin niiden omaan lähetettyyn

henkilökuntaan nähden annetun sitoumuksen yhteydessä, mahdollisesti suotuisampaan työehtosopimukseen muuta johdu, suojan taso, joka vastaanottavan jäsenvaltion alueelle työhön lähetetyille työntekijöille on taattava, on rajattu lähtökohtaisesti direktiivin 96/71 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a–g alakohdassa säädettyyn suojan tasoon, ellei mainituilla työntekijöillä ole jo lakia tai työehtosopimuksia lähtöjäsenvaltiossa soveltamalla suotuisammat työehdot ja -olot mainitussa säännöksessä tarkoitettujen seikkojen osalta (em. asia Laval un Partneri, tuomion 81 kohta). Tilanne ei kuitenkaan näytä olevan tällainen pääasiassa.

35 Edellä esitetystä seuraa, että jäsenvaltiolla ei ole direktiivin 96/71 nojalla oikeutta edellyttää toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneilta yrityksiltä pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisella toimenpiteellä rakennusammatteja koskevan työehtosopimuksen mukaista palkkaa.

36 Direktiivin 96/71 tällaista tulkintaa vahvistaa direktiivin lukeminen EY 49 artiklan valossa, koska tällä direktiivillä pyritään erityisesti toteuttamaan palvelujen tarjoamisen vapaus, joka on yksi perustamissopimuksessa taatuista perusvapauksista.

37 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 103 kohdassa, kun osavaltion lain kaltaisella lailla velvoitetaan julkisiin rakennusurakoihin valitut tarjoajat sekä välillisesti niiden alihankkijat maksamaan vähintään rakennusammatteja koskevassa työehtosopimuksessa määrätty palkka, sillä saatetaan asettaa toiseen jäsenvaltioon, jossa vähimmäispalkat ovat pienempiä, sijoittautuneille palvelujen tarjoajille sellainen ylimääräinen taloudellinen rasitus, joka voi estää niitä tarjoamasta

palvelujaan vastaanottavassa valtiossa tai haitata niiden tarjoamista tai tehdä sen vähemmän houkuttelevaksi. Näin ollen pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen toimenpide voi olla EY 49 artiklassa tarkoitettu rajoitus.

38 Lisäksi toisin kuin Ala-Saksin osavaltio ja useat yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneistä hallituksista ovat väittäneet, tällaista toimenpidettä ei voida perustella työntekijöiden suojelun tavoitteella.

39 Kuten myös tämän tuomion 29 kohdassa on todettu, pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa työehtosopimuksessa vahvistettu palkka koskee osavaltion lain kaltaisen lainsäädännön vaikutuksesta vain osaa rakennusalan sektorista, koska yhtäältä tätä lainsäädäntöä sovelletaan vain julkisiin hankintoihin mutta ei yksityisiin hankintoihin ja koska toisaalta kyseistä työehtosopimusta ei ole julistettu yleisesti sovellettavaksi.

40 Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ei ilmene mitään, minkä perusteella voitaisiin päätellä, että suoja, joka perustuu tällaiseen palkkaan, joka lisäksi – kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin myös toteaa – ylittää AEntG:n nojalla sovellettavan vähimmäispalkan, olisi tarpeen rakennusalalla toimivalle työntekijälle vain, jos tämä työskentelee julkisessa rakennusurakassa, mutta ei silloin, kun tämä työskentelee yksityisessä rakennusurakassa.

41 Tätä rajoitusta ei – samoista syistä kuin edellä tämän tuomion 39 ja 40 kohdassa on esitetty – myöskään voida perustella tavoitteella, joka koskee sitä, että suojataan ammattiyhdistysten toimesta tapahtuvaa työelämän itsenäistä järjestäytymisvaltaa, johon Saksan hallitus viittaa.

42 Lopuksi siltä osin kuin kysymys on sosiaaliturvajärjestelmien rahoituksellisen tasapainon turvaamisen tavoitteesta, johon Saksan hallitus niin ikään viittaa ja väittää, että sosiaaliturvajärjestelmän tehokkuus riippuu työntekijöiden palkkatasosta, yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetun asiakirja-aineiston perusteella pääasiassa kysymyksessä olevan kaltainen toimenpide ei ole tarpeen, jotta voitaisiin saavuttaa tavoite, joka on sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen vaaran välttäminen ja jonka osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että se saattaa olla yleisen edun mukainen pakottava syy (ks. erityisesti asia C-372/04, Watts, tuomio 16.5.2006, Kok. 2006, s. I-4325, 103 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivi 96/71, kun sitä tulkitaan EY 49 artiklan valossa, on pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa tilanteessa esteenä sellaiselle jäsenvaltion viranomaisen antamalle lainsäädäntötoimenpiteelle, jonka mukaan hankintaviranomainen voi tehdä sopimuksia rakennusalan palvelujen suorittamisesta ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka tarjousta tehdessään sitoutuvat kirjallisesti maksamaan työntekijöilleen näiden palvelujen suorittamisesta vähintään palvelujen suorituspaikassa voimassa olevassa työehtosopimuksessa määrätyn palkan.

Oikeudenkäyntikulut

44 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon 16.12.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/71/EY, kun sitä tulkitaan EY 49 artiklan valossa, on pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisessa tilanteessa esteenä sellaiselle jäsenvaltion viranomaisen antamalle lainsäädäntötoimenpiteelle, jonka mukaan hankintaviranomainen voi tehdä sopimuksia rakennusalan palvelujen suorittamisesta ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka tarjousta tehdessään sitoutuvat kirjallisesti maksamaan työntekijöilleen näiden palvelujen suorittamisesta vähintään palvelujen suorituspaikassa voimassa olevassa työehtosopimuksessa määrätyn palkan.

Allekirjoitukset